

Staatsecretaris Sander Dekker: 'In de huidige wetgeving rond vrijheid van onderwijs krijgen vernieuwende initiatieven te weinig kans. Het voorstel tot wijziging wetgeving moet zorgen voor dynamiek, ruimte en innovatie die nodig zijn om de onderwijssector eigentijds en gezond te houden.'

Probleemschets

- Stelsel zit op slot
- Prognosesystematiek meet niet de daadwerkelijke belangstelling
- Er is nu geen kwaliteitscheck op nieuwe scholen
- Nieuwe scholen 'halen' het vaak niet:
  - Hoge stichtingsnormen
  - Huisvesting

Stichting Omniumscholen (verder genoemd: Omnium) is onderdeel van de praktijk die bewijst dat de huidige wetgeving rond de vrijheid van onderwijs te weinig kansen biedt. Zowel

- het verplicht moeten kiezen voor een richting,
  - het 'volle' karakter van de richting bijzondere scholen,
  - de veronderstelling dat nieuwe particuliere initiatieven beschikken over afdoende financiële middelen om marktonderzoek te laten doen,
  - de huidige beperkte waarde van ouderverklaringen,
  - de huidige stichtingsnormen en
  - de lengte van de feitelijke doorlooptijd van aanvraag tot en met start
- hebben ons geblokkeerd in het starten van het aanbieden van maatwerkonderwijs per komend schooljaar.

Omnium is daarom zeer positief over het voorstel omdat de verdere praktijk inderdaad ook uitwijst dat vernieuwende initiatieven te weinig kans krijgen. Wel ziet de stichting een aantal aandachtspunten die zij hier zal benoemen.

Internetconsultatie - Aanpassen stichtingsprocedure

BELANGSTELLINGSMETING

Ouderverklaringen

Omnium is erg positief over het voorstel om ouderverklaringen een belangrijke rol te laten spelen in de bepaling of er voldoende draagkracht is voor stichting van een nieuwe school.

In de praktijk beperken de aanmeldingen zich echter niet tot de gestelde leeftijdscategorie 2-3 jaar. Het is ook een aanname om te stellen dat alleen ouders van kinderen in deze leeftijd belangstelling hebben voor vernieuwende initiatieven. Zeker als er straks echt ruimte komt voor nieuwe initiatieven, vaak gebaseerd op pedagogische of onderwijskundige concepten, zullen ouders ook kiezen voor instroom op latere leeftijd.

Nu zijn vernieuwende scholen vaak vanuit ouderfinanciering (B3) gestart door de beperkte kansen die het huidige systeem tot starten biedt. De gestelde leeftijdscategorie zou deze scholen ernstig beperken in de mogelijkheid om gefinancierd verder te gaan in het nieuwe systeem.

Ouderverklaringen zijn erg betrouwbaar zijn voor een school die een jaar later zijn deuren opent. Echter, voor 2-3 jarige kinderen is de feitelijk start nog ver weg. Als het nog meerdere jaren duurt voordat de school start, dan zijn deze verklaringen niet betrouwbaar. Wat ouders en leerlingen belangrijk vinden aan een school bepalen zij zelf. Dit kan door de tijd heen veranderen – door praktische-, werk- of familie omstandigheden, gewijzigde kindomstandigheden en andere onderwijsbehoeftes. Oók als een kind al onderdeel van het onderwijssysteem is.

Bij nieuwbouw is er daarbij nog geen sprake van bewoners die een ouderverklaring af kunnen geven.

Werkelijk schoolkeuze hangt ook samen met locatie en huisvesting. Deze spelen vaak een cruciale rol.

Omnium is erg blij met het feit dat de feitelijke doorlooptijd aanvraag tot en met start ingekort wordt. Het stellen van een leeftijdscategorie 2-3 jaar is gezien bovengenoemde niet passend voor de vernieuwende visie op vrijheid van onderwijs. Geïnteresseerde ouders melden hun kinderen nu aan op de nieuwe school ongeacht de leeftijd. Omnium pleit daarom ook voor een verruiming van het afgeven van een ouderverklaring naar 0-9 jaar. Eerdere behandeling in de procedure voor de locatie en huisvesting is daarbij ook zeer belangrijk.

Demografische gegevens

Het voorstel tot wijziging wetgeving stelt dat ouders die belangstelling willen melden voor een school moeten wonen binnen het voedingsgebied van de school. De praktijk vanuit uitval op huidige scholen, het bewust kiezen voor B3 scholen en de voltijds scholen voor hoogbegaafde kinderen wijst uit dat ouders bereid zijn te verhuizen voor passend onderwijs voor hun kind. In de praktijk kan de voorwaarde van wonen binnen het voedingsgebied van de school beperkend werken op de belangstellingsmeting, zeker als er sprake is van een nieuwbouwsituatie.

Omnium pleit daarom voor een toevoeging van een verhuisbereidheidsoptie aan de belangstellingsmelding.

Marktonderzoek

Marktonderzoek is net als de ouderverklaringen een directe meting. De kanttekening bij deze manier van meten ligt in de veronderstelling dat particuliere initiatieven beschikken over afdoende financiële middelen om dit onderzoek te laten doen. Met deze onjuiste veronderstelling worden nieuwe initiatieven direct op een achterstand gezet ten aanzien van bestaande schoolbesturen en zelfs volledig geblokkeerd.

Voor wat nieuwbouw betreft vallen hiermee zelfs beide mogelijkheden tot het doen van een belangstellingsmeting voor nieuwe particuliere initiatieven af. Immers: bij nieuwbouw is er nog geen sprake van bewoners die een ouderverklaring af kunnen geven.

Vanuit de basis van gelijke rechten pleit Omnium daarom voor een subsidiemogelijkheid voor marktonderzoek voor nieuwe initiatieven. Dit om gelijke kansen te creëren voor het starten van een nieuwe school.

GESPREK IN DE REGIO

In de praktijk blijken bestaande scholen en besturen niet altijd blij te zijn met nieuwkomers. Vergrijzing en volle markt spelen hierbij een grote rol. De gemeente moet binnen vijf jaar voor een pand zorgen of geld voor huisvesting beschikbaar stellen. Gemeenten vrezen echter dat bestaande scholen minder leerlingen trekken door de komst van een nieuwe school. Gemeenten blijken bestaande scholen te beschermen, vooral buiten de grote steden is dit de praktijk. Gemeenten en scholen tekenen beroep aan tegen besluiten van het ministerie, vertragen procedures. Gemeenten stellen daarbij de definitieve beslissing over de huisvesting uit tot het laatste moment.

Omnium pleit voor de garantie dat het gesprek in de regio niet verder gaat dan de melding van een potentiële start, het melden van ruimte tot samenwerking en dat de overheid scherp toezicht houdt op tegenwerking vanuit de regio.

HUISVESTING

De plek waar de school komt en de kwaliteit van de huisvesting spelen een belangrijke rol in de keuze van de ouder en zijn ook een bepalende factor voor het succes en het voortbestaan van een nieuwe school. Daarnaast spelen de plek waar de school komt en de kwaliteit van de huisvesting ook in de mate waarop het onderwijs passend kan worden aangeboden.

Een school op het industrieterrein, met lastige bereikbaarheid lopend en op de fiets, zonder aanpalende groenvoorzieningen zal weinig aantrekkingskracht op ouders hebben.

Het blijkt ook steeds vaker ook dat het binnenmilieu in schoolgebouwen sterk te wensen overlaat. Een slecht binnenmilieu op school kan gezondheidsklachten veroorzaken, leidt tot afname van concentratie en slechtere leerprestaties bij leerlingen. Nog te starten scholen worden ook vaak veroordeeld tot dit soort locaties, meerdere locaties, lokalen van formaat 'bezemkast' en sterk verouderd sanitair. Gebouwen zijn vaak niet makkelijk toegankelijk te maken voor kinderen met een handicap, wat een voorwaarde is als een school passend onderwijs aan ieder kind gaat bieden.

Het aanpassen van de huisvestingsprocedure vindt pas plaats in een latere fase van Meer ruimte voor nieuwe scholen. Omnium pleit echter gezien bovenstaande voor dit meteen mee te nemen in de huidige fase omdat deze factoren onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

ONDERWIJSKWALITEIT

In de huidige systematiek speelt de te verwachten kwaliteit geen enkele rol bij het besluit om een school al dan niet te bekostigen. Het wetsvoorstel baseert zich op waarborging van de te verwachten kwaliteit van een nieuwe school door een kwaliteitstoets voorafgaand aan de start van een school. Dit kan ook als een goede prikkel fungeren voor bestaande scholen, om blijvend te werken aan het verbeteren van hun kwaliteit, waarbij de wensen van leerlingen en ouders worden meegenomen.

Omnium pleit voor een helder kader omtrent in hoeverre het aan de onderwijsinspectie is om het gekozen onderwijsconcept te beoordelen. Aandachtspunt is ook of de inspectie niet te veel in de bevoegdheid van de school treedt. Een verplaatsing van het inspectiekader voor reguliere scholen naar de bestaande 9 B3 regels zou daarbij meer ruimte voor vernieuwend onderwijs bieden.

STICHTINGSNORMEN

De aanmerkelijke verhoging van de stichtingsnormen heeft een negatief effect op scholenbestand tot gevolg gehad. Het huidige stelsel is hierdoor op slot gezet.

Omnium pleit ter bevordering van meer ruimte voor nieuwe scholen en vernieuwend onderwijs voor het traject tot verlaging van de stichtingsnormen na aanpassing bekostiging ook in het huidige traject van aanpassen van de stichtingsprocedure mee te nemen daar deze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

KLEINE SCHOLEN

De inrichting van ons schoolsysteem op basis van enkel levensovertuiging is achterhaald. Ouders baseren in toenemende mate hun schoolkeuze op het pedagogisch klimaat en de kwaliteit van het lesaanbod. Er bestaat nu de uitzondering voor de 'laatste school van de richting' zodat deze scholen kunnen blijven bestaan zolang zij aan de huidige eisen voldoen.

Omnium ziet deze scholen graag behouden in het nieuwe systeem, omdat diversiteit in het onderwijs gewaarborgd moet worden en sluiting (maatschappelijke) problemen gaat geven voor de gezinnen van deze scholen. Hetzelfde geldt voor kleine scholen in dorpen. Zij spelen een belangrijke rol in maatwerkonderwijs en de gemeenschap. Op een kleine school met gecombineerde groepen leren leerlingen veel eerder samenwerken met niet-leeftijdsgenoten. Kleine scholen voorkomen ook een leegloop in dorpen. *Kwalitatief goede scholen sluiten puur op basis van leerlingaantallen is niet in het belang van onderwijs in Nederland. Omnium verzoekt daarom om een aparte sluitingsnormenregeling voor kleine scholen vanuit een nieuwe 'laatste in richting én klein dorp' gedachte.*

VAN HUIDIGE NAAR NIEUWE WETGEVING

Omnium is – zoals hierboven aangegeven - onderdeel van de praktijk die bewijst dat de huidige wetgeving rond de vrijheid van onderwijs te weinig kansen biedt. Implementatie van de nieuwe wetgeving laat echter nog op zich wachten, in verband met de procedures die gevolgd moeten worden tot inwerkingtreding een feit is. Op zijn vroegst is dat in januari 2018, waarbij men er van uit moet gaan dat het realistisch is om te stellen dat er sprake kan zijn van ambtelijke vertraging vanuit de wettelijke procedures. Dit losstaand van eventuele gevolgen van nieuwe verkiezingen. Er ligt dus een groot gat tussen de huidige wetgeving en de nieuwe wetgeving.

Voor nieuwe initiatieven en bestaande B3 scholen betekent dit dat een bekostigde start voor de komende jaren mogelijk niet realiseerbaar is, terwijl er wel direct behoefte is aan deze vormen van onderwijs en vernieuwing. Daarbij geldt ook dat de wetswijziging vergaande maatregelen betreft met verstrekkende gevolgen voor de scholen, die in de huidige procedure niet worden getoetst in de praktijk. De afgelopen jaren is ook gebleken dat de politiek te snel verandering wil doorvoeren, zonder vooraf gebruikt maken van experimenten en deze te evalueren op haken en ogen. Vraag is daarbij ook of de maatregelen wel het bedoelde effect opleveren.

Ook het feit dat de verbonden kwesties van huisvesting en ook verlaging van de stichtingsnormen na aanpassing bekostiging eigenlijk gelijktijdig afgehandeld

moeten worden, waar nu echter geen ruimte voor is, vraagt om een andere benadering en aanpak.

Omnium pleit daarom ook voor een experiment die genoemde issues tackelt:

- *financieren vanaf de start*
- *minimaal 2 klassen van 15 leerlingen (kleine scholentoeslag)*
- *personeelskosten 3 fte*
- *bestaand gebouw*
- *plan indienen conform B3 voorwaarden*
- *halfjaarlijkse tot jaarlijkse inspectiebezoeken*
- *na 3 jaar definitief besluit*
- *B3 regels onderwijsinspectie*

Voorwaarde is dat de school inzet op onderwijsvernieuwing, toekomstperspectief en het plan kwaliteit heeft.

De onderzoeksvragen die de inspectie hanteert zijn als volgt geformuleerd (B3):

1. Bereidt het leerstofaanbod de leerlingen voor op het vervolgonderwijs?
2. Krijgen de leerlingen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken?
3. Leidt het pedagogisch handelen van de leraren/het schoolklimaat tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten veilig is?
4. Leidt het pedagogisch handelen van de leraren/het schoolklimaat tot een leeromgeving die volgens maatschappelijk breed gedragen uitgangspunten motiverend is?
5. Ondersteunt het didactisch handelen van de leraren het leren van de leerlingen?
6. Wordt de voortgang in de ontwikkeling van leerlingen gevolgd?
7. Krijgen leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften passende zorg en begeleiding?
8. Liggen de resultaten van de leerlingen ten minste op het niveau dat mag worden verwacht?
9. Zorgt de school voor het behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs?

Dit voorstel op experiment sluit aan bij de experimentaanvraag die op 1 juli 2015 is gedaan namens 11 democratische scholen in Nederland, gericht op het behouden van het inspectiekader van een particuliere school en toch bekostigd worden. Stichting Omniumscholen sluit zich hier graag bij aan.

Februari 2016

Stichting Omniumscholen –

Voorzitter D.R. Kok

Tjalk 28

1276 EB Huizen

035-8870567

info@Omniumschool.nl

<http://Omniumschool.nl>